

TOWARZYSTWO NAUKOWE WARSZAWSKIE
SOCIETAS SCIENTIARUM VARSAVIENSIS

ARCHIWUM NAUK ANTROPOLOGICZNYCH

TOM I Nr. 7

STANISŁAW PONIATOWSKI

PRZYSZYNEK DO METODY BADANIA IZOLACJI OBRZĘDOWEJ

Kolekcja
Emila Kornasia

Z ZASIŁKU MINISTERSTWA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

LWÓW — WARSZAWA MCMXXI

KSIAŻNICA POLSKA TOWARZYSTWA NAUCZYCIELI SZKÓŁ WYŻSZYCH
Z Drukarni Ludowego Spółdzielczego Towarz. Wydawniczego we Lwowie

ARCHIWUM NAUK ANTROPOLOGICZNYCH

Organ **Instytutu Nauk Antropologicznych** Towarzystwa Naukowego Warszawskiego i **Oddziału Polskiego Międzynarodowego Instytutu Antropologii** wychodzi w dowolnych odstępach czasu.

Wydawnictwo powyższe mieści w sobie zarówno prace wykonane w Zakładach Instytutu Nauk Antropologicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, jako też prace i komunikaty przedstawione na posiedzeniach konferencyjnych Instytutu Nauk Antropologicznych T. N. W. i zaakceptowane do druku przez odpowiednie Wydziały Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

W Archiwum Nauk Antropologicznych T. N. W. mogą być drukowane prace i rozprawy w językach: polskim, łacińskim, francuskim, angielskim, włoskim i niemieckim. Prace drukowane po polsku mogą być zaopatrzone w streszczenie w jednym z innych języków. Rozprawy drukowane w języku niepolskim winny być zaopatrzone w streszczenie polskie. Streszczenie powinno zawierać wyłącznie oryginalne rezultaty badań. Prace w języku niepolskim mają napis w odpowiednim języku pod tytułem: „przekład z polskiego”.

Dział Antropologii i Archeologii redaguje: **Kazimierz Stołyhwo.**

Dział Etnologii redaguje: **Stanisław Poniatowski.**

Adres Redakcji: **Instytut Nauk Antropologicznych** Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, **Warszawa, ul. Śniadeckich 8**, telefon 313—51.

Redaktor naczelny: Kazimierz Stołyhwo.

DISCIPLINARUM ANTHROPOLOGICARUM ARCHIVUM

Acta **Instituti Disciplinarum Anthropologicarum** Societatis Scientiarum Varsaviensis ac **Sectionis Polonae Instituti Internationalis Anthropologiae.**

In Archivo Disciplinarum Anthropologicarum Societatis Scientiarum Varsaviensis opera dissertationesque typis imprimi possunt lingua: Polonica, Latina, Gallica, Britannica, Italica et Germanica. Operibus lingua Polonica editis epitomen singulis sermonibus versum addere licet. Dissertationibus, non Polonica lingua scriptis, epitome Polonica subiciatur; quae epitome ipsum studiorum nucleum atque effectum comprehendat. Operibus aliena lingua editis, eadem lingua sub ipso libri titulo verba „ex lingua Polonica versio“ inscribuntur.

Anthropologiae et Archaeologiae Sectioni praest: **Kazimierz Stołyhwo.**

Ethnologiae Sectioni praest: **Stanisław Poniatowski.**

Cuncta mittantur ad **Institutum Disciplinarum Anthropologicarum** Societatis Scientiarum Varsaviensis, **Varsaviae, via Śniadeckich 8.**

Moderator principalis: Kazimierz Stołyhwo.

STANISŁAW PONIATOWSKI

PRZYCZYNEK DO METODY BADANIA IZOLACJI OBRZĘDOWEJ

(Z ZAKŁADU ETNOLOGJI INSTYTUTU NAUK ANTROPOLOGICZNYCH
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO)

PRZEDSTAWIONO NA POSIEDZENIU WYDZIAŁU II T. N. W. DNIA 27 MAJA 1921 R.

W swej bardzo wartościowej pracy o obrzędach, związanych z narodzeniem dziecka¹⁾, przeprowadza Bystron klasyfikację zjawisk izolowania kobiety ciężarnej, położnicy oraz przedmiotów, które pozostawały w związku z położnicą i noworodkiem, przyczem sądzi, że „schemat izolacyjny“, stosowany przez niego do obrzędów narodzeniowych, może znaleźć szersze zastosowanie. i że „o wartości jego, jako schematu izolacyjnego wogóle, stanowić będzie próba ogniowa: zastosowanie do obrzędów pogrzebowych“ (65). Ponieważ w każdej nauce poprawna klasyfikacja badanych przedmiotów jest jednym z pierwszych i ważniejszych wymagań metodologicznych, więc też i poprawna klasyfikacja zjawisk izolacyjnych potrzebna jest etnologowi przy badaniu wszelkich stosunków, zachodzących pomiędzy społeczeństwem a podlegającymi izolacji jego członkami. O wartości klasyfikacji Bystronia nie potrzebujemy jednak sądzić dopiero na zasadzie tego, czy da się ona zastosować do zwyczajów pogrzebowych, lecz możemy uczynić to już obecnie zarówno ze stanowiska formalnego, a więc badając jej poprawność logiczną, jak i ze stanowiska rzeczowego, badając jej użyteczność w zastosowaniu do zwyczajów narodzeniowych.

Zajmując się w § 2 izolacją kobiety ciężarnej, rozpatruje Bystron osobno: 1. „ograniczenia terytorjalne“, 2. „ograniczenia czasowe“, 3. „ograniczenia funkcjonalne“ („czynności gospodarskie“, „czynności towarzyskie“, „czynności społeczne“) i 4. „środki izolacyjne“. W § 3, traktującym o izolacji położnicy, zamiast „ograniczeń funkcjonalnych“ znajdują się dwie równorzędne kategorie, a mianowicie „izolacja w stosunku do rzeczy“ i „izolacja w stosunku do ludzi“ („a) towarzyska, b) społeczno-religijna“). W § 4, mówiąc o izolacji przedmiotów, pozostających w związku z położnicą lub z dzieckiem, wraca Bystron znów tylko do 4 kategorii, gdyż pisze, że izolacja ta „odbywa się w tych samych formach, co izolacja osób“, a więc 1. „terytorjalnie“, 2. „czasowo“, 3. „towarzysko“ i 4. „zapomocą środków izolacyjnych“.

¹⁾ Słowiańskie obrzędy rodzinne, Kraków 1916.

Pomijając kwestję ilości głównych kategorii izolacji (4 czy 5) oraz niezupełne ustalenie terminów dla tych kategorii, zaznaczyć przedewszystkiem należy, że wskutek braku wyraźnej podstawy klasyfikacyjnej kategorie, wydzielone przez Bystronia, nie wyłączają się wzajemnie, co jest niezbędnym warunkiem poprawności logicznej klasyfikacji, lecz przeciwnie kategorie te zachodzą na siebie. Tak np. izolacja czasowa może być jednocześnie terytorjalną i funkcjonalną, tak samo izolacja zapomocą środków izolacyjnych może być zarazem towarzyską albo może być wykonywana w pewnych porach dnia i będzie wówczas czasową i t. d. Wobec zachodzenia na siebie kategorii izolacyjnych w schemacie Bystronia klasyfikowanie zjawisk przedstawia się opierać na obiektywnych podstawach i zależy w gruncie rzeczy tylko od subiektywnego wrażenia autora. Parę przykładów najlepiej to zilustruje.

Na str. 49 wymienia autor węgiel w kategorii środków izolacyjnych, tymczasem kadzenie węglem spóźnionego domownika wieczorem przed wpuszczeniem do chaty położnicy zalicza autor do izolacji czasowej (31). Zakaz wejścia położnicy na cudze podwórko zalicza autor do izolacji terytorjalnej (30), zaś obawę przed wejściem położnicy do cudzego domu traktuje w izolacji towarzyskiej (40). Niebranie ognia z domu ciężarnej przez Żydów na Wołyniu zalicza autor do izolacji terytorjalnej (13), gdy tymczasem niewydawanie ognia wieczorem u Rusinów rozpatruje jako izolację czasową (31), zaś niewypożyczanie rzeczy z domu położnicy traktuje w izolacji towarzyskiej (39). Nie będę mnożyć przykładów, gdyż już z powyższych paru widać, że autor zupełnie dowolnie grupuje zjawiska izolacyjne, zaliczając do różnych kategorii zjawiska zasadniczo jednakowe, i odwrotnie, zaliczając do wspólnych kategorii zjawiska zasadniczo różne i mające jako wspólne jedynie takie cechy drugorzędne jak miejsce lub czas występowania.

Przechodząc do użyteczności klasyfikacji Bystronia ze stanowiska rzeczowego, należy wziąć naprzód pod uwagę zapowiedź autora w przedmowie, że ograniczy swe rozważania „wyłącznie do badań socjologicznych“, usuwając „dziedzinę przesądów, wierzeń i praktyk lekarskich, o ile rozróżnienie to dało się przeprowadzić“ (4). Możnaaby więc przypuszczać, że klasyfikacja autora albo wyłącznie obejmie zjawiska izolacyjne o charakterze społecznym, tj. izolację osobników niebezpiecznych dla ogółu w interesie tegoż ogółu, albo przynajmniej umożliwi wyodrębnienie izolacji o charakterze społecznym od izolacji, nie posiadających tego charakteru. Tak jednak nie jest, ponieważ strona społeczna wyraźnie występuje tylko w jednej z 4 wzgl. 5 kategorii klasyfikacyjnych autora, to też w innych kategoriach znajdujemy często i takie zjawiska, kiedy izolacja ma na oku nie dobro ogółu, lecz wyłącznie dobro izolowanych jednostek: ciężarnej, położnicy i noworodka. Np. bułgarski zakaz czesania się kobiety ciężarnej po zachodzie słońca bynajmniej nie ma charakteru społecznego (14), gdyż chodzi tu jedynie o dobro matki i dziecka. Tak samo izolowania chaty położnicy (27) dokonywa się dla dobra położnicy i dziecka, co zresztą przyznaje i autor, lecz uważa on to za dodatek późniejszy: „izolacja była pierwotnie społeczną, izolacją osoby położnicy i dziecka przed ludźmi, przed społeczeństwem... Potem, na tle zwyczaju społecznego, zrodziła się wiara o złych wpływach, idących z zewnątrz“ (27). W słowach powyższych wyraźnie występuje stanowisko autora, który, znajdując się, jak sam to zresztą przyznaje, „pod wpływem badań francuskiej szkoły socjologicznej“, sądzi, „że zwyczaje i obrzędy do dziś dnia zachowane są chronologicznie wcześniejsze od tła wierzeniowego, demonologicznego czy mitologicznego, od którego się je zwykle uzależnia“ (52). Nie wchodząc tutaj w polemikę z przyjętą przez autora durkheimowską hipotezą wtórnego pochodzenia wierzeń, za-

znaczyć muszę, że, robiąc z tej hipotezy swoje założenie metodyczne (53), autor zgóry uniemożliwia sobie należyte rozumienie i klasyfikowanie zjawisk izolacyjnych. Autor bowiem kładzie nacisk główny na stronę społeczną izolacji, gdy tymczasem jest ona przede wszystkim instytucją magiczną i dlatego musi być klasyfikowana naprzód od strony magicznej. Zdarza się niekiedy u ludów pierwotnych izolacja, w której na plan pierwszy występuje strona społeczna z pominięciem lub może raczej odsunięciem na plan dalszy strony magicznej, tutaj należy np. stawianie jednostki poza nawias społeczeństwa za zbrodnię dokonaną w swojej rodzinie albo izolowanie osobników chorych, np. trędowatych wśród Goldów nad Amurem. Jednakże we wszystkich przypadkach izolacji obrzędowych motywy magiczne występują bardzo wyraźnie, gdy tymczasem motywy społeczne są częstokroć niejasne albo zgoła nieobecne i dlatego klasyfikacja izolacji obrzędowych nie może się opierać na hipoteznie starszej ich stronie społecznej, ale przede wszystkim musi się oprzeć na faktycznie zawsze w nich występującej i dominującej stronie magicznej. Postawienie na pierwszym planie strony magicznej nie usunie naturalnie potrzeby dalszego uwzględnienia i strony społecznej, jak również nie przeszkodzi nawet ewentualnemu tłumaczeniu pewnych zjawisk w duchu wyznawanej przez Bystronia hipotezy durkheimowskiej¹⁾, natomiast pozwoli nam ono o wiele poprawniej grupować zjawiska izolacyjne niż to robi Bystron przy pomocy swego schematu.

Wysuwając na plan pierwszy stronę magiczną izolacji, należy poruszyć stosunek izolacji do innej ważnej instytucji magicznej, a mianowicie tabuowania. W pracy swej Bystron jak gdyby umyślnie unika terminów tabu i tabuowanie, choć właśnie tymi terminami posługuje się E. Sidney Hartland w swym artykule „Birth“²⁾, bardzo dodatnio ocenionym przez Bystronia „jako przeprowadzenie analizy odnośnych zwyczajów z punktu widzenia socjologicznego“ (4). Termin tabu stosowany jest dla izolacji ciężarnej, położnicy i noworodka również i przez Frazera, który pisze: „women after childbirth and their offspring are more or less taboed all the world over“³⁾. Terminowi tabu, którym obejmowano dawniej obok zakazów magicznych również i pewne zakazy prawne, nadaje Frazer znaczenie wyłącznie magiczne, oznaczając nim całą t. zw. magję negatywną⁴⁾, którą przeciwstawia on magji pozytywnej albo czarom, przyczem sądzi, że „civil or legal taboos“ są „mereby a later extension of magical or religious taboos, which form the original stock of the institution“⁵⁾. Jak widać Frazer zajmuje stanowisko wręcz przeciwne Durkheimowi,

¹⁾ Zaznaczę jednak, że hipoteza Durkheima o wtórnem powstaniu wierzeń na starszym od nich podłożu społecznem, rozwinięta zwłaszcza w „Les formes élémentaires de la vie religieuse“, Paris 1912, upada wobec analizy stosunków społecznych i religijnych australskich, dokonanej przez F. Graebnera i głównie przez W. Schmidta. Prw. tego ostatniego „Der Ursprung der Gottesidee“, Münster 1912, oraz nowszą pracę „Die Gliederung der australischen Sprachen“, Anthropos 1912—18, gdzie ze stanowiska językoznawczego potwierdzone zostały zasadnicze wyniki analizy stosunków społecznych i religijnych, przeprowadzonej uprzednio przez Graebnera i Schmidta, a zupełnie różnej od pojmowania tych stosunków przez Durkheima.

Trafną krytykę hipotezy Durkheima ze stanowiska filozofii religii dał C. Znamierowski: „Iluzjonistyczna teoria religji“, Przegląd filozoficzny, 1915.

²⁾ Hasting's Encyclopaedia of Religion and Ethics, vol. II, 1909.

³⁾ Balder the Beautiful I, 1914, p. 20, prw. również: The Magic Art and the Evolution of Kings I, 1917, p. 114 i w wielu innych miejscach w „The Golden Bough“.

⁴⁾ Podobne stanowisko zajmują również i bliscy Durkheimowi socjologowie francuscy Hubert i Mauss, Esquisse d'une theorie générale de la magie, L'Année sociologique, VII, 1904.

⁵⁾ The Magic Art... I, 1917, p. 111 sq.

ale będące w gruncie rzeczy również tylko hipotezą. Nie zatrzymując się dłużej nad wartością hipotezy Frazera, sądzę, że dla interesujących nas tu zjawisk izolacji obrzędowej termin tabu jest nieodpowiedni, ze względu na znaczenie przypisywane mu przez Frazera, i najzupełniej zgadzam się z Bystroniem, który wolał zastosować termin obojętny, nieobarczony pewnem znaczeniem hypotetycznie mu przypisywanem. Dodam zresztą, że obok terminów tabu i tabuowanie Hartland i Frazer używają również terminu „seclusion“ w tem samym znaczeniu, co Bystron terminu izolacja¹⁾.

Nie przesądzając genezy izolacji obrzędowej ani w duchu hipotezy Durkheima ani w duchu Frazera, spróbujmy obecnie dać zarys jej klasyfikacji, uwzględniając zarówno jej stronę magiczną jak i społeczną. Zaczynając od strony magicznej, należy uznać za błędną kategorię Bystronia izolowania zapomocą środków izolacyjnych, gdyż środki, wymieniane przez tego autora (żelazo, chleb, sól, czosnek i t. d.), neutralizują złe wpływy i dlatego właśnie czynią izolację przed tymi wpływami zbędną. Na str. 44 czytamy: „na Podolu, jeżeli kobieta musi wyjść z chaty przed sześciu tygodniami, ma zawsze nóż za pasem“. W danym przypadku, jak zresztą i w wielu innych, całkiem jest wyraźne, że środek neutralizujący stosuje się tylko poza obrębem chaty, w chacie jest on zbyteczny, bo wszak sama chata posiada aż nadto dużo własności magicznych, broniących jej mieszkańców przed złymi wpływami (ognisko, piec, próg i t. d.). Ponieważ granice własnej chaty (próg), czy własnego podwórka (wrota), czy własnego gospodarstwa (miedza) posiadają własności magiczne może tylko słabiej wyrażone, lecz w gruncie rzeczy tego samego rodzaju co rozmaite środki magiczne neutralizujące, więc też nie widzę istotnej różnicy pomiędzy izolacją terytorjalną Bystronia a t. zw. przez niego izolacją zapomocą środków izolacyjnych. Ze swej strony rozróżniam przedewszystkiem dwie kategorie zasadnicze: stosunek czynny do złych wpływów, polegający na usuwaniu ich przy pomocy środków neutralizujących, i stosunek bierny, polegający na unikaniu tych wpływów przez niewykonywanie pewnych czynności, zazwyczaj normalnie wykonywanych, ale mogących dać niepożądane następstwa wówczas, gdy jednostka działająca znajduje się w stanie, różniącym się od jej stanu zwykłego. Ściśle rzecz biorąc, tylko w tym drugim przypadku można mówić o izolacji, w pierwszym należy mówić o neutralizacji. Ze stanowiska frazerowskiego podziału magii neutralizacja należy do magii pozytywnej, zaś izolacja do magii negatywnej.

Izolacja właściwa może być stosowana bądź dla dobra jednostki, bądź dla dobra ogółu, natomiast neutralizacja prawie zawsze bywa stosowana tylko dla dobra jednostki. Ze wszystkich przypadków neutralizacji, omówionych przez Bystronia w rozdziale, dotyczącym izolacji położnicy (str. 43—50), tylko w jednym można się dopatrywać neutralizacji w interesie ogółu a mianowicie kiedy: „na Bukowinie położnica, wszedłszy przed wywodem do cudzej chaty, winna położyć na przypiecku kawałek chleba, choćby okruszynę, gdyż inaczej gospodarze mogą ponieść dotkliwą stratę“ (48). Ponieważ neutralizacja ma znaczenie prawie wyłącznie dla praktykujących je jednostek a nie dla ogółu, więc też znajomość jej nie jest potrzebna dla wyjaśnienia społecznej strony obrzędów, o co właściwie chodziło Bystroniowi, i dlatego przy badaniu obrzędów uwzględniać trzeba głównie izolację właściwą. Dla wyjaśnienia stosunku ogółu do jednostki potrzeba naturalnie odróżniać izolację dla

¹⁾ Prw. np. rozdział „The Seclusion of Girls at Puberty“ w Balder the Beautiful I, 1914, gdzie jest mowa o izolacji miesięczujących.

dobra ogółu od izolacji dla dobra jednostki. Na czym mamy oprzeć to rozróżnianie? Oczywiście nie na motywacji dzisiejszej, gdyż może ona być zupełnie inna niż motywacja pierwotna, zresztą częstokroć motywacja zupełnie jest zagubiona. Sądzę, że jedyną podstawą do wnioskowania o pierwotnym celu izolacji może być tylko charakter zakazanych czynności. Czynności te możemy podzielić na dwie zasadnicze grupy: czynności osobiste, wykonywane przez jednostkę przedewszystkiem we własnym interesie, i czynności towarzyskie albo lepiej społeczne w ściślejszem tego słowa znaczeniu, wykonywane przez jednostkę w interesie innych. Oczywiście, że izolowanie jednostki od czynności osobistych, dla niej pożytecznych a dla ogółu obojętnych, musiało mieć pierwotnie inne znaczenie, niż izolowanie jednostki od czynności społecznych, pożytecznych wprawdzie dla ogółu, ale których niewykonywanie nie jest dla jednostki szkodliwe. Rozróżniając stosownie do powyższego izolację osobistą od izolacji społecznej, możemy ze znacznym stopniem prawdopodobieństwa tłumaczyć pierwszą jako skierowaną dla dobra jednostki izolowanej, drugą zaś dla dobra izolującego się ogółu. Naturalnie tylko ta druga kategoria może być pomocną do wyjaśnienia społecznej strony obrzędów, typowym jej przykładem może być np. nieproszenie ciężarnej w kumy.

W wielu razach zakazana czynność, a więc i odnośna izolacja, może mieć charakter podwójny zarówno osobisty jak i społeczny. Tak np. zakaz patrzenia przez ciężarną w lustro (36) może mieć na celu bądź dobro matki i dziecka z obawy przed zobaczeniem demona lub w obawie autofascynacji¹⁾, albo też dobro ogółu, choćby tylko najbliższej rodziny, mogącej się obawiać magicznego zanieczyszczenia lustra. Mieszany charakter pewnych izolacji nie może być wysuwany jako argument przeciwko rozróżnianiu powyższych dwóch kategorii zasadniczych, gdyż mamy wówczas nie zachodzenie na siebie odrębnych kategorii, ale ich współwystępowanie. Współwystępowanie to może być bądź istotne jako skutek pomieszania celów początkowo jasno rozróżnianych, bądź tylko pozorne, wynikające z naszej nieznajomości właściwego celu danej izolacji. Trzeba się na to zgodzić, że w obu tych przypadkach nie uda nam się zupełnie zadowalająco wyjaśnić odnośnych izolacji i dlatego sądzę, że przy badaniu społecznej strony obrzędów oprzeć się głównie należy na zjawiskach izolacyjnych o wyraźnym charakterze, odsuwając zjawiska o charakterze niepewnym lub mieszanym na plan dalszy. A więc z pośród zjawisk izolacyjnych, badanych przez Bystronia, wyróżniamy następujące kategorie:

I. Neutralizacja,

II. Izolacja właściwa:

1. osobista,
2. mieszana, osobisto-społeczna,
3. społeczna,

przyczem, moim zdaniem, tylko ta ostatnia kategoria (II. 3) może być miarodajna przy badaniu stosunku ogółu do jednostki.

Izolację społeczną, jako obejmującą bardzo rozmaite czynności, moglibyśmy podzielić jeszcze na bardziej szczegółowe grupy np. na izolację w stosunku do rzeczy i izolację w stosunku do ludzi, zależnie od tego czy w zakazywanej czynności jednostka ma bezpośrednią styczność z ogółem czy też tylko pośrednią, za pośrednictwem rzeczy, mających znaczenie dla ogółu a mogących ulec zniszczeniu pod złym wpływem jednostki. Rozróżnienie podobne znajdujemy u Bystronia w § 3,

¹⁾ Prw. Seligmann S. Der böse Blick, I, 1910, p. 181.

traktującym o izolacji położnicy. Nie wchodząc w dalszy szczegółowy podział wyróżnionych przezemnie kategorii izolacyjnych, dodam tylko, że dla pełnego zrozumienia każdego zjawiska trzeba badać jego całkowity przebieg, a więc i zmiany, którym ono podlega w czasie. Może się przytem okazać, że niektóre izolacje występować będą tylko w pewnych określonych porach doby lub roku ze względu na to, że wówczas właśnie występują te złe wpływy, przeciw którym dane izolacje mają zabezpieczać. Oczywista jednak, że moment czasowy odgrywa tu tylko dodatkową, drugorzędną rolę i nie może prowadzić do wyodrębniania specjalnych izolacji „czasowych“.

SUMMARY

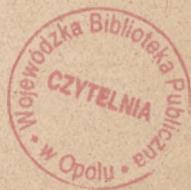
Stanisław Poniatowski

Contribution to the Method of Investigation of the Ritual Isolation

From the Division of Ethnology of the Institute of Anthropological Sciences of the Scientific Society of Warsaw. Presented 27. V. 1921

In his very useful work on the Slavonic familial rites Mr. Bystroń gives the following classification of the various forms of the ritual isolations of the pregnant and lying woman: 1. territorial, 2. temporary, 3. social or functional, and 4. isolation with use of special means. He thinks that this classification could be applied also to the investigations of other rites in which isolation of certain persons appears. At present I am showing the inconvenience of this classification and after a short remark that the ritual isolation is wrongly regarded as tabooe in the works of Frazer and Hartland, I distinguish two following categories of isolations in regard of two possible attitudes of man, positive and negative, against the evil magical influences: I. neutralisation of these bad influences with the use of special magical means and II. proper isolation by not doing some actions.

The neutralisation is performed almost exclusively in the interest of person who is exercising it while the proper isolation can be made as well in the interest of individual as for the benefit of its surrounding which fears the evil influences from the side of the isolated individual. Accordingly to two categories of actions, namely: actions performed by the individual for his personal use (I) and actions performed by individual for the use of others (II), I think that in the first case (II₁) isolation is serving the individual and in the second case (II₂) the common whole. As regards the isolation of mixed character (II₁ + II₂) I think their aim cannot be always sufficiently explained and therefore they should be eliminated from the investigations of the social part of the isolation rites, which can be therefore explained only in cases of pure social isolations (II₂). It is namely my above mentioned classification that permits to distinguish these pure social isolations (II₂) from the other isolations such as neutralisations (I), personal isolations (II₁), and mixed isolations (II₁ + II₂).

SPIS PRAC NAUKOWYCH

WYKONANYCH CAŁKOWICIE LUB CZĘŚCIOWO

W INSTYTUCIE NAUK ANTROPOLOGICZNYCH

TOWARZYSTWA NAUKOWEGO WARSZAWSKIEGO

(DAWNIEJ PRACOWNIA ANTROPOLOGICZNA)

1. L. Brenneisen — Przypadek zęba podwójnego na miejscu siekacza wężkiego górnego. (Sprawozdania T. N. W. 1917 r.).
2. R. Jakimowicz — Czaszki i kości długie z kurhanu w Kowarach. (Sprawozdania T. N. W. 1913 r.).
3. R. Jakimowicz — Materiał osteologiczny z cmentarzyska w Niewiadomej na Podlasiu. (Sprawozdania T. N. W. 1914 r.).
4. R. Jakimowicz — Sprawozdanie z poszukiwań archeologicznych I. (Archiwum Nauk Antropologicznych I. Tom I, 1921 r.).
5. S. Krukowski — Nowy odpadek mikrolitu neolitycznego. (Sprawozdania T. N. W. 1914 r.).
6. S. Krukowski — O rozkopywaniu małych kurhanów. (Sprawozdania T. N. W. 1914 r.).
7. S. Krukowski — Noże tokarskie współczesne i rylce przedhistoryczne (Sprawozdania T. N. W. 1915 r.).
8. S. Krukowski — Materiały archeologiczne z b. Królestwa Polskiego w Rosji (Wiadomości Archeologiczne. Warszawa 1920 r.).
9. S. Krukowski — Pierwociny krzemieniarskie górnictwa, transportu i handlu w holocenie Polski. Wnioski z właściwości surowców i wyrobów. (Wiadomości Archeologiczne. Warszawa 1920 r.).
10. S. Krukowski — Badania jaskiń pasma Krakowsko-Wieluńskiego w roku 1914. (Archiwum Nauk Antropologicznych Tom I, Warszawa 1921 r.).
11. S. Krukowski — Sprawozdanie z działalności państw. urzędu konserwatorskiego na okręg warszawski — południowy. (Wiadomości Archeologiczne. Warszawa 1921 r.).
12. S. Lencewicz — Charakterystyka antropologiczna ludności Smardzewic. (Sprawozdania T. N. W. 1911 r.).
13. S. Lencewicz — Przyczynek dotyczący wskaźnika szerokościowo-długościowego czaszek z ziem polskich. (Sprawozdania T. N. W. 1912 r.).
14. S. Lencewicz — Wyniki studiów antropologicznych w powiecie opoczyńskim. (Sprawozdania T. N. W. 1913 r.).
15. S. Lencewicz — Materiały antropologiczne z Witkowic w powiecie sochaczewskim gub. warszawskiej. (Sprawozdania T. N. W. 1913 r.).
16. S. Lencewicz — Dalsze studia antropologiczne w powiecie opoczyńskim. (Pamiętnik Fizjograficzny, T. XXII. 1914 r.).
17. S. Lencewicz — Ludność gór Kieleckich pod względem antropologicznym. (Sprawozdania T. N. W. 1914 r.).
18. E. Loth — Wskazówki do badań antropologicznych na człowieku żywym. (Wydawnictwa T. N. W. 1914 r.).
19. J. Loth — Mapa i opis rzeki Wanks (Rio Coco) i jej dopływów Bocay i Waspuk. (Sprawozdania T. N. W. 1913 r.).
20. J. Loth — Przyczynek do etnologii i etnografii szczepów Miskito i Sumo, wraz z kilkoma uwagami o języku Miskito. (Sprawozdania T. N. W. 1914 r.).
21. K. Moszyński — Uwagi o słowiańskiej terminologii topograficznej i fizjograficznej oparte przeważnie na materiale białorusko-poleskim. (Archiwum Nauk Antropologicznych, Warszawa 1921 r.).
22. S. Poniatowski — Przyczynek do kranjologii Chińczyków. (Sprawozdania T. N. W. 1909 r.).
23. S. Poniatowski — O wpływie błędów obserwacyjnych na wskaźniki antropologiczne. (Prace T. N. W. 1912 r.).
24. S. Poniatowski — Badania antropologiczne nad kością skokową. (Prace T. N. W. 1913 r.).
25. S. Poniatowski — Przyczynek do zmienności szwów sklepienia czaszki u ludności ziem polskich. (Sprawozdania T. N. W. 1915 r.).
26. S. Poniatowski — Przyczynek do metody badania izolacji obrzędowej (Archiwum Nauk Antropologicznych. Warszawa 1921 r.).
27. Ks. B. Rosiński — Badania antropologiczne nad żuchwami z ziem polskich (Sprawozdania T. N. W. 1916 r.).
28. Ks. B. Rosiński — Charakterystyka antropologiczna ludności wsi Kaszyc i okolicy Przeworska w Galicji. (Sprawozdania T. N. W. 1917 r.).
29. L. Sawicki — Groby megalityczne w Potyrach pow. Płońskim z. warszawskiej (Wiadomości Archeologiczne. Warszawa 1920 r.).
30. L. Sawicki — O metodzie badań stanowisk otwartych (wydmowych). (Wiadomości Archeologiczne, Warszawa 1921 r.).
31. L. Sawicki — Zabytki archeologiczne w okolicy Ostrołki w ziemi tomżyńskiej (Wiadomości Archeologiczne, Warszawa 1921 r.).
32. L. Sawicki — Cmentarzisko późno-lateńskie w Kuznociu w pow. Sochaczewskim z. warszawskiej (Wiadomości Archeologiczne. Warszawa 1921 r.).
33. K. Stołyhwo — Czaszki z Jackowicy. (Światowit. 1905 r.).
34. K. Stołyhwo — Crânes péruviens. (Bulletin de l'Académie des Sciences de Cracovie 1906 r.).
35. K. Stołyhwo — Czaszki peruwiańskie. (Rozprawy Wydziału matem. przyrodniczego Akademii Umiejętności w Krakowie. T. XLV Ser. B. 1906 r.).
36. K. Stołyhwo — Ślady prarasy ludzkiej na ziemiach polskich w okresie historycznym. (Sprawozdania z posiedzeń naukowych w Sekcjach X-go Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie. 1907 r.).
37. K. Stołyhwo — Czaszka z Nowosiółki, jako dowód istnienia kształtów pokrewnych z H. primigenius w okresie historycznym. (Rozprawy Akademii Umiejętności w Krakowie. 1908 r.).
38. K. Stołyhwo — Le crâne de Nowosiółka considéré comme preuve de l'existence à l'époque historique de formes apparentées à H. primigenius. (Bulletin de l'Académie des Sciences de Cracovie. 1908 r.).
39. K. Stołyhwo — Opis nowego osteoforu. (Światowit. 1908 r.).
40. K. Stołyhwo — Description d'un nouvel ostéophore. (Bulletin de la Société d'Anthropologie de Bruxelles. 1908 r.).

280017

17 86

30—

41. K. Stołyhwo — Czy *Homo primigenius* stanowi gatunek odrębny od *Homo sapiens*? (Światowit. 1908).
42. K. Stołyhwo — *Homo primigenius* appartient-il à une espèce distincte de *Homo sapiens*? (L'Anthropologie. Paris. 1908).
43. K. Stołyhwo — Zur Frage der Existenz von Übergangsformen zwischen *H. primigenius* und *H. sapiens* (Globus Bd. XCIV Braunschweig. 1908).
44. K. Stołyhwo — W sprawie kształtów przejściowych pomiędzy *H. primigenius* i *H. sapiens* (Sprawozd. T. N. W. 1909 r.).
45. K. Stołyhwo — Przyczynek do metody badania osteograficznego Osteofor — Projektometr. (Sprawozd. T. N. W. 1909 r.).
46. K. Stołyhwo — Rapport sur l'état de l'anthropologie en Pologne, (Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris. 1909 r.).
47. K. Stołyhwo — Der Osteophor — Projektometer. Ein Beitrag zur Methodik der Osteographie (Korrespondenzblatt der Deutschen Gesellschaft f. Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte. 1910).
48. K. Stołyhwo — Poszukiwania archeologiczne w Zameczku w Radomsku. (Sprawozdania T. N. W. 1911 r.).
49. K. Stołyhwo — W sprawie człowieka kopalnego i jego poprzedników w Argentynie oraz sprawozdanie z delegacji na zjazd międzynarodowy naukowy w Buenos Aires. (Sprawozdanie T. N. W. 1911 r.).
50. K. Stołyhwo — Contribution à l'étude de l'homme fossile sud-américain et de son prétendu précurseur le *Diprhomom platensis*. (Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris. 1911).
51. K. Stołyhwo — Nowe uzupełnienia i zmiany w budowie osteoforu-projektometru. (Sprawozdania T. N. W. 1911 r.).
52. K. Stołyhwo — W sprawie kształtów goryloidycznych i orangoidycznych. (Sprawozdania T. N. W. 1911 r.).
53. K. Stołyhwo — Un nouvel instrument pour les études ostéographiques. (L'Anthropologie. Paris. 1911).
54. K. Stołyhwo — Nowy przyrząd do badania osteograficznego. (Księga Pamiątkowa XI Zjazdu lekaczy i przyrodników polskich w Krakowie. 1911 r.).
55. K. Stołyhwo — Zur Frage einer neuen poligenistischen Theorie der Abstammung des Menschen. (Zeitschrift. f. Ethnologie. Berlin. 1912).
56. K. Stołyhwo — Przyczynek do historii antropologii w Polsce. (Sprawozdania T. N. W. 1912 r.).
57. K. Stołyhwo — Contribution al estudio del hombre fósil sud-americano y su pretendido precursor, el *Diprhomom platensis*. (La Semana Medica. Buenos Aires. 1912).
58. K. Stołyhwo — *Diprhomom platensis* predpolagajemyj predshestwiennik czelowieka (Protokoly Obszczestwa Jestiestwoispytatielej pri Warszawskom Universitietie. 1912).
59. K. Stołyhwo — Po powodu nowej poligenistycznej teorii proischozhdienija czelowieka. (Protokoly Obszczestwa Jestiestwoispytatielej pri Warszawskom Uniwiersitietie. 1913 r.).
60. K. Stołyhwo — „Suszczestwujet-li osnównaja raznica mieżd H. primigenius i H. sapiens? (Uniwersitetskija Izwiestija. Warszawa. 1913 r.).
61. K. Stołyhwo — W sprawie narodowości dr. J. Majera, pierwszego profesora antropologii na Uniwersytecie Krakowskim. (Sprawozdania T. N. W. 1914 r.).
62. K. Stołyhwo — Sprawozdanie z wycieczki antropologiczno-archeologicznej do Ordynacji hr. Potockich na Wołyniu. (Sprawozdania T. N. W. 1914 r.).
63. K. Stołyhwo — Nowy schemat do badań antropologiczno-morfologicznych w związku z układem naturalnym antropologii (Sprawozdania T. N. W. 1914 r.).
64. K. Stołyhwo — Projekt organizacji Muzeum Naukowego w Warszawie. (Sprawozdania T. N. W. 1915 r.).
65. K. Stołyhwo — Stanowisko i zadania antropologii współczesnej. (Sprawozdania T. N. W. 1916 r.).
66. K. Stołyhwo — Dziesięciolecie istnienia i działalności Pracowni Antropologicznej w Warszawie oraz historia jej powstania. (Tom I „Prac“ z Pracowni Antropologicznej T. N. W. 1916 r.).
67. K. Stołyhwo — La classificazione naturale dell'Antropologia ed il suo rapporto colle scienze affini (Dal volume giubilare in onore di Giuseppe Sergi. Vol. XX della Rivista di Antropologia. Roma 1916).
68. K. Stołyhwo — Système naturel de l'Anthropologie et sa position par rapport à plusieurs autres branches de la science. (Revue anthropologique. Paris 1916).
69. K. Stołyhwo — „Muzeum Antropologiczne“ w Warszawie. (Pamiętnik Fizjogr. T. XXIV. 1917 r.).
70. K. Stołyhwo — Klasyfikacja cech antropologicznych (Sprawozdania T. N. W. 1917 r.).
71. K. Stołyhwo — Die Anthropologie und ihre Einteilung. (Korrespondenzblatt der Deutschen Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte, Hamburg 1917).
72. K. Stołyhwo — W sprawie polskich instytucji państwowych, mających na celu planowe badania krajoznawcze (Pamiętnik Fizjogr. T. XXV, 1918 r.).
73. K. Stołyhwo — W sprawie badań antropologicznych nad młodzieżą szkolną. (Pamiętnik II Zjazdu Hygienistów Polskich. Warszawa 1918 r.).
74. K. Stołyhwo — Poszukiwania prehistoryczne w jaskini Dziewiczej w Łazach w Olkusku. (Archiwum Nauk Antropologicznych. Warszawa 1921 r.).
75. R. Tyłpłówna — Krzywizna łuku środkowo-strzałowego czaszki, jako cecha rasowa. (Sprawozdania T. N. W. 1913 r.).
76. B. Werner — Sprawozdanie tymczasowe z poszukiwań archeologicznych w górnym dorzeczu Świdra i Kostrzyna. (Sprawozdania T. N. W. 1917 r.).
77. B. Werner — Kamień z miskami we wsi Głupianka w powiecie mińsko-mazowieckim. (Sprawozdania T. N. W. 1917 r.).
78. B. Werner — Przyczynek do kultury ancylusowej (Maglemose) w Polsce. (Spraw. T. N. W. 1917 r.).

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

CM KEK 321586

000-321586-00-0